

PROKURATOR (286) *sb m*

Oba o jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie); -ã- (253), -a- (10); -a- MurzHist (4), Calag; -a- : -a- Mącz (17:1), RejPos (14:2), GórnRozm (8:2).

sg N prokurátor (101). ◊ G prokurátora (28). ◊ D prokurátorowi (8). ◊ A prokurátora (32). ◊ I prokurátorem (20); -em (7), -(e)m (13). ◊ L prokurátorze (4). ◊ V prokurátorze (1). ◊ pl N prokurátorowie (34). ◊ G prokurátorów (24); -ów (1), -(o)w (23). ◊ D prokurátoróm (7); -óm (5), -(o)m (2). ◊ A prokurátory (13). ◊ I prokurátory (6), prokurátormi (1) GroicPorz. ◊ L prokurátorz(e)ch (4) ComCrac, UstPraw, RejZwierz, RejPos, prokurátor(o)ch GroicPorz (2), prokurátorach (1 + źp) OrzJan (+ SarnStat źp).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) i XVIII w.

1. *Pełnomocnik strony w procesie sądowym, obrońca; procurator Mącz, Calep, JanStat, Cn; advocatus, orator Mącz, JanStat, Cn; causidicus, cognitor Mącz, Calag, Cn; rabula Calep, Calag, Cn; patronus Mącz, Cn; actor JanStat, Cn; sequester, syndicus Mącz; ecdicus, formularius, praevicator Calep; orator Vulg; altercator, primus defensor, forensis homo, latrator, proclamator Cn [procurator – szafarz, urzędnik, opatrzyciel Mącz 73 c; – opatrzyciel, sprawca Calep; plenipotent, prawo cudze sobie zlecone mający – procurator; prokurator, rzecznik uczciwy, cnotliwy – procurator litis Cn] (284) : Abędali fie naidovacz dovodnie procuratorovie tak vystempni a niekarni, a tedy ie odfelacz do nas mayą. ComCrac 18v, 18v [2 r.], 21v, 22; RejRozpr F [2 r.]; Bom dla moich przyiációł/ prókuratorem będąc/ wiele ípraw tak głównych iako i inśzych powiśzowál MurzHist H4, B4, L4, T2; prokuratorowie in diffugium iustitiae wykřęty a potwarzą dla swego pożytku czyniliby dylacyje niesłuszne, niepobożne ku krzywdzie drugiej stronie Diar 93, 93 [2 r.]; GliczKsiąż N4, N4v [3 r.], N5v, N6 [2 r.]; Abowiem z Láćinśkiego nieśpráwnego pińania/ wielkie częśto ípory między niebogoboynymi Prokuratorami rośtą GroicPorz ev, A4, ev, e2 [3 r.], e3 [3 r.], e4 [2 r.] (39); RejWiz 124v, 139v; Vítawiliśmy/ iż Prokurator ták ofiádłý iáko y nieofiádłý/ by iedno miał Prokurácią dośtátieczną/ może wśzędzye od ítrony ítánąc y íprawowác wśzytkie rzeczy UstPraw C3v, C3v [4 r.], D3v, G3, H3; RejZwierz bb2, 24v, 70v, 86, 100v, 102; Iużem ná poły ośiwiál/ á ielzczem tákiego roźdźiału Státutu Polśkiego nieśłyfzał/ á toćiem też bywał wierz mi miedzy Prokuratory przednieyfzymi. OrzRozm D4, E, Ev [3 r.], E2 [3 r.], E2v [3 r.], Sv (15); Orare causam, Rzecz czyię íprawowác/ Prokuratorem być. Mącz 269d, 57b, 123a, 270b, 336c, 384c; OrzQuin B4; RejAp 189; GórnDworz R6v, Hh6; Nálazł fie pręthko prokurathor Zuzánnie/ gdy w niewinności fwey záwołála w vpadku swoim do Pána fwego RejPos 167, 23v, 223; BielSat E; RejZwierc B3v, 90v, 189, 235v [3 r.], 244; SkarJedn 57; A rownie czynią z onymi/ ktorzy pośiadwśzy gwáltem czyię máiętność/ zdobywáią fię ná złośliwe forytarze/ y prokuratory NiemObr 65, 62; ReszPrz 121; BielSen 9; PudłFr 37; BielRozm 33; á nie vczyni nic zbrodźień w Polścze złego/ áż pierwey vpátrzy w práwie dźiurę/ ktorą z oney zbrodnie wyniść ma/ ábo fię prokuratorá porádzi. GórnRozm K2, Fv [2 r.], F4v, G3, Hv marg, H3v, L; PaprUp B2; Praevicator – Prawa wiwrotnik, wykřęczacz, nie ízczeri prokurator. Calep 844b, 430a, [892]b; OrzJan 56; Po piáci dniách ziáchal Arcykápłan Anániaś z niektórymi ítárszymi/ y z nieiákim Tertullem prokuratorem/ ktorzy ítánęli przed ítárośtą przeciw Páwłowi. WuñNT Act 24/1, Act 24 arg, Ccccc2; Ziemiękiego práwá Kśięgi dźieśiate o Prokuratorze, [źp 571: o Prokuratorách]*

SarnStat 569 żp, 141, 143, 159, 418, 569 [4 r.] (41); *SkarKaz* 423a; Iáwne Piárze y Prokuratorzy/ Będziefz bogácił/ dáiac im pobory *KlonFlis* H2v.

prokurator czyj [w tym: *G sb i pron* (23), *pron poss* (15), *ai poss* (1), „własny” (1)] (40): *ZapWar* 1532 nr 2481; *MetrKor* 59/77; *ComCrac* 19; LVdziem zacnym á wyfokiego łtanu/ przyłtoyna rzecz iefł mieć prokuratorá łwego/ dla vtciwołci *GroicPorz* e2v, e2v, e3v, n, p3v, f2v; *UstPraw* c3v; *OrzRozm* T4v [3 r.]; *OrzQuin* B4; *GórnDworz* Q8; *RejPos* 124; *SkarJedn* 56; *ZapKościar* 1582/33v; *GórnRozm* Hv; *Calep* 347b; tedy ten kto wyzwał/ powinien będzie łam álbo Prokurator iego nie odchodząc z Prává záplácić winy/ łto grzywien/ pod winą cztérińaftu grzywien *SarnStat* 872, 569 [2 r.], 859, 902, 904; *PowodPr* 64. Cf *Wyrażenia*.

W *połączeniach szeregowych* (19): *ZapWar* 1545 nr 2646; *GroicPorz* B4, b, e3v, t2v; *Męcz* 283d, 504d; Thu łłyłzyłz iż [apostołowie] nie miánowáli áni łtárych łlug/ áni powińnych przyiaciół/ áni prokuratorow/ áni vrzędnikow. *RejPos* 124, 124, 192, 296v; *Woyt/ Sędzia/ Prokurator/ łupią* nas v práwá. *BielSat* C2v [idem *BielRozm*]; *RejZwierc* [193]; *SkarJedn* 56; *Calag* 213a; *BielRozm* 19; IEłliby Prokurator, Opiekun, álbo Curator podiáwłzy łie iákięgo brzemięnia, nie łtáwił łie w łłowie: tedy [...] *SarnStat* 1287, 194; *PowodPr* 65.

Przysłowie: o máiętńość prokuratorowie łie łwárzą: o ciáło Doktorowie: á o dułżę Theologowie. *GórnDworz* Q7.

Zwroty: »prokuratora dáć (z prawa); prokurator jest (a. ma być) dan; prokurator z prawa dany« [*szyk zmienny*] (3;3;1): Dare cognitorem. Procuratorá dáć z práwá álbo yednaczą wyłádziić. *Męcz* 251a; *GórnDworz* R6v [2 r.]; *GórnRozm* F3v; Nieumieiętnym y vbogim Prokurator niech będzie dan. *SarnStat* 569, 152, 912 *marg*.

»mieć prokuratora« [*szyk zmienny*] (6): *GroicPorz* e2v; Káždemu człowiekowi wolno mieć łwego Prokuratorá. *UstPraw* C3v, H2v; *SkarŻyw* 511; bo prziiydzie do łádu człowiek dobry prołty/ ktory procuratorá dobrego mieć nie może/ á rzeczy łwey nie vmie powiedzić/ á więc tym ma łtrácić rzecz łwoię/ iż czego potrzebego ábo on/ ábo *procurator* iemu z práwá dány nie dołóżył? *GórnRozm* F3v; *SarnStat* 569.

»prokuratora ustawić; ustawiony prokurator« (1;1): Prokuratorá może kto vłtáwić ták we włzytkich łwoich łpráwách połpolicie/ iáko theż w iedney ołobliwie. *GroicPorz* e2; *Męcz* 437a.

»wziąć prokuratora« (1): Invocare advocatum ad causam defendendam, Wziąć prokuratora [!] ku bronieniu rzeczy. *Męcz* 504d.

Wyrażenia: »prokurator [= *rzecznik*] pospolstwa« (1): Syndicus, Vłtáwiony procurator połpółłtwá którego ku łpráwówániu rzeczy ych/ ták ku bronieniu yáko y dochodzeniu czego/ Rzecznik/ Prokurátor. *Męcz* 437a.

[»prokurator potworny [= *broniący przed potwarzą*]: Nie było nic sroźszego nadeń [tj. *nad Jana Tarnowskiego*] prokuratorom potwornym *OrzŻyw* 257.]

»prokurator (powodney a. pozwanej, a. przeciwney, a. odporney) strony« [*szyk* 7:5] (12): Naprzod Prokurator Powodney łtrony będzie pytał ná práwie. *GroicPorz* v; Tymże obyczáiem łtroná odporna álbo iey Prokurator Opráwy łobie vczyni/ áby go też to włzytko dołzłó/ co łtronę powodną *GroicPorz* v v; Prokurator łtrony która ma oddáć przyłyęgę thák rzecz. *GroicPorz* z2, c3v, v [3 r.], v2, z2v;

Mącz 32b; gdy mu przeciwney ftrony prokurator rzekł/ co ty oto łzczekasz. Odpowiedział. [...] *Górndworz* Q, Q8.

Zestawienie: »prokurator spraw« (1): wftawiamy [...] Prokuratorá fpraw [*procuratorem causarum JanStat* 884]/ Miłtrzá Fábiana Háńká Dekrétów Doktorá Kánoniká wietźżego y Szkoláftiká Świętego Krzyżá we Wrodzcláwiu *SarnStat* 1104.

Szeregi: »jurysta ni prokurator« (1): Nie naydziełz tám [*u Węgrów*] Iurifty ni Prokuratorá/ Dzifia muśiłz zapłácić coś obiecał wczorá. *RejZwierc* 242.

»mowca a prokurator« (1): áby v páná yákyego fluzył dobry yáki mowcá á Prokurator/ ktoryby od rády pánu był/ tudzyełz od fpraw wífelákich *GliczKsiąż* N4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»prokurator, (i) obrońca« [*szyk 1:1*] (2): wftyhki rzeczy chowác chcę/ ktore ná dobrego/ wiernego Prokuratorá y obrońcę przynależą. *GroicPorz* e4; *Calep* 347b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»orator albo prokurator« (1): Ab oratoribus solitudo in foro, hoc est, quantum ad oratores attinet, Co fie Oratorów/ álbo/ Prokuratorów doticze/ pokoy yełt ná łdziejch/ álbo/ przed práwem. *Mącz* 16b.

»prokurator abo pomocnik« (2): Ale obác nędzniku iáki to iest Bog/ [...] że ielzcze ty ledwe pomyflifz/ ocz go prośic małz/ á on iuz dawno wie/ widzi/ y rozumie wftyki myfli y wftytko ferce twoie/ czego zyemłki krol/ ledwe áz mu prokurator ábo pomocnik iáki rozwiedzie/ zrozumieć nie może. *RejPos* 133, 132v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»prawca albo prokurator« (1): A także y prawcá iáki álbo prokurator gdy wftyłzy áno thákie ludzi ludzie poćciwi w rozmowach fwych gániá/ łzczekácźmi/ wykręthniki ie zową *RejZwierc* 91.

»prokurator abo przepowiedacz« (1): áby w łędziéch náłżego królestwá káždy człowiek któregokolwiek łtanu y záwołania mógl/ y ma mieć fwęgo Prokuratorá ábo przepowiedacza [*Advocatum, Procuratorem vel Prolocutorem JanStat* 581]. *SarnStat* 569.

»prokurator, (a(1)bo, a) rzecznik« [*szyk 5:4*] (9): Więc áby yedno yego Akcia byłá ná rowni álbo ná wirzchu/ wybyera łobye rzeczniki á Prokuratoro *GliczKsiąż* N3v, N4, N4v [3 r.]; *Procuratorius*, [...] To co ku opátrzeniu áalbo prokuratorowi á Rzecznikowi należy *Mącz* 73c, 42d, 437a, 467d. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»prokurator a (i) sędzia; prokurator z sędzią« (2;1): *RejZwierc* B3v, 235; Drugi fię da pozywác w nádźieię wykręow/ Abo Prokuratorow/ y łędziow nátrętow/ Co ładzą/ y rzecz mowią: ábo mydlą oczy *KlonWor* 73. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»strona albo (a) prokurator« (5): *Diar* 93; *GroicPorz* c3v, v v; *Sequester*, Yednacz który bierze miedzy ftronámi yednánie/ teź ten ktory wyrozumiawfzy dobrze rzecz ładowną powodney ftroney/ bierze yą ná fię á przed prokuratorem przedkláda y náucza yáko yą fprawowác á czego fie dzierzeć ma. Handlownik miedzy ftroną á miedzy prokuratorem może być zwan. *Mącz* 384c, 32b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Przen (15) : Sámá Rzeczpołpolita iuz fię ledwo czuie O fwą krzywdę nie mowi/ to wftytkim rzecz iáwna [...]. Trzebáby iey iákiego wźdy Prokuratorá/ I tegoby poruczyć Bogu Rewizorá. *Prot* Dv.

a) Na sądzie bożym (11) : Kupiec niechcze Procuratora tak się sam na Lálke pułcza *RejKup* z8; biegamy á tułamy się po światu/ szukáiąc pomocników/ szukáiąc prokuratorów/ y ná niebie y ná ziemi. *RejPos* 132v, 133 [2 r.], 134, 144v [2 r.].

Zwroty: »dać z prawa prokuratory« (1): Mnich przjmuje Decret a poćał Druga íprawę aby yem dano íprawá prokuratory. *RejKup* z7.

»prokuratora mieć« (1): Czart się snich ímieje/ jż Prokuratorów niemają *RejKup* Aav.

Szereg: »prokurator ani opiekun« [szyk 1:1] (2): Vmarłych fwiętych sobie za opiekuny/ ani za prokvratory nie obieram/ iedno łamego pana Chrístufa *SeklWyzn* e4; *SeklKat* E3.

b) Diabeł oskarżyciel (1) :

[**Wyrażenie:** »prokurator czarny«: Załpał nieboże do tej Audiencyey/ iuż tam dawno ośádzono. A też twoy Procurator czarny tam mieycá niema. *ŚmigłLup* A3v.]

Szereg: »prokurator a oskarżacz« (1): gdy pocielżył onego írogiego prokuratorá á oskarżaczá narodu ludzkiego/ iż on iuż sobie triumfować będzie/ máiąc ná cię gotową kauzę á gotową żálobnicę *RejPos* [249].

c) Kłamca (2) : Owo po drugiey ręce iechał Simulator/ Wierz mi że też y owo sílny Prokurator. *RejWiz* 74; *RejZwierc* 143.

2. Pośrednik handlowy (2) : A prokurator iest porucznik náłz ábo ízáfarz ktorego dziś fáktorem zowá. *KlonFlis* H3 marg, H3.

3. [Pełnomocnik Kościoła do spraw palestyńskich:

Wyrażenie: »prokurator Ziemie Świętej«: Potem udałem się do prokuratora Ziemie Świętej, który jest zawsze w klasztorze Św. Franciszka alla Vigna *RadzPodróż* 11.]

4. [Intendent w radzie przybocznej biskupa:

Wyrażenie: »prokurator w kapitule«: tedy chciejcie u kogo wziąć sta kop na nas i chciejcie to sto kop oddać prokuratorom w kapitule. *ListyPol* 1542/250.]

Synonimy: 1. *adwokat, obrońca, patron, prokurujący, rzecznik*; 2. *faktor, porucznik, szafarz*; 3. *namiestnik*.

Cf **PROKURAT**